

Први део разговора о филму, холивудским вредностима и односу српских конзервативаца према западној и домаћој кинематографији, о Србима на филму и филму у Србаља, са српским сценаристом, глумцем и доајеном филмске и културне сцене Димитријем Војновим. Разговарао Никола Танасић.

НТ: Холивуд се традиционално посматра као основни расадник америчке културе. Међутим, док је Холивуд некада деловао руку под руку са Стејт департаментом, сликајући, наизглед, управо ону слику у Америци какву су њихови политичари хтели да оставе, данас је све очигледније неразумевање америчких филмација за политику сопствене државе, и то се одражава и на филмовима. Док је Холивуд некада безмало био „пропагандно одељење“ Стејт департамента, данас као да је фокусиран на један уски део америчког политичког спектра, и то онај који можемо назвати „скоро па левичарски“. При томе није реч о некаквом „холивудском дисидентству“, већ о удаљавању америчког мејнстрима од низа традиционално америчких политичких вредности. И чак када се те вредности приказују, оне се најчешће сатиризују, или изврћу како би се ускладиле са овом новом идеологијом.

ДВ: Чињеница је су холивудски филмови најприхватљивија дискурзивна форма деснице на глобалном нивоу. Кад кажем најприхватљивија, то значи да она комуницира са најширом публиком, укључујући и ону која себе сматра левичарима. У неку руку би се могло рећи, да ако левичари ишта признају десничарима, онда је то да им добро иде снимање филмова. Наравно, разлог тога лежи у веома моћним и једноставним наративима који су својствени десници, а који јако добро успевају на филму. Поједини жанрови сами по себи имају једну конзервативну димензију, чак када имају врло разбарушену форму. На пример, комедије традиционално представљају конзервативан жанр, јер најчешће приказују како се из једног мира у коме људи функционишу долази до потпуног поремећаја, а затим се враћа у хармонију у којој све поново функционише.

НТ: Јесте, теме комедија у последње време обично иду у смеру нарушавања комфора

средње класе, преко тема геј бракова, невоља са шефом, сукоба са властима (рецимо због продаје дроге).

ДВ: То су сад питања поткопавања одређених ауторитета у друштву, попут патријархалних односа, односа старешинства, корпоративне хијерархије итд., али ако пажљиво погледамо, сви ти ауторитети који се поткопавају претходно бивају дискредитовани и испражњени од садржаја који их чине ауторитетима. Значи, ми ћемо врло ретко имати удар на ауторитет који је мотивисан супстанцом онога што тај ауторитет одржава на његовој позицији, најчешће су то ауторитети попут старешина у најширем смислу (старијих чланова породице, шефова) који су ту своју моћ на неки начин компромитовали. Што се тиче односа према држави, ту је у питању нешто што је такође занимљиво. Оно са чиме се десница најлакше идентификује јесу филмови који имају патриотски набој, који говоре о друштвеним односима и њихову промену кроз појединачну акцију, или кроз „повратак правим вредностима“. Оно што се мени лично допада када су у питању ти нарочити миљеи у америчкој кинематографији, и што је блиско неким мојим ставовима, јесте однос према одређеним животним стиловима, који су измештени из фокуса осуде и померени на место које они, по мом мишљењу, у потпуности заслужују. То је пре свега однос према ЛГБТ популацији, која свакако треба да буде интегрисана и у тај десни миље, јер је реч о питању сексуалне оријентације, коју нипошто не би требало поистовећивати са политичким ставовима. Ту је реч, заправо, о једној од највећих злоупотреба ове тематике код нас.

НТ: Да не помињемо да је трансвеститство, или хомосексуализам веома омиљен традиционални мотив у комедијама, или чак цртаним филмовима. У питању је једна врста „ишчашења“ која се традиционално схватала као смешна и духовита, и на коју су људи позитивно реаговали.

ДВ: Теме трансвестита су присутне још од античке драме до данас. Оно што је, међутим, мени занимљиво, јесте да се кроз једну сензибилизацију грађана према тим мањинским животним стиловима и сексуалним оријентацијама дође до тога да се оне не морају аутоматски поистовећивати са неким политичким ставом, или вредностима које ти људи заступају. Мислим да ће за наше друштво бити кључна ствар да се појави неко ко је отворено хомосексуалац, али је истовремено радикал. У Америци имамо људе који су хомосексуалци, али су истовремено републиканци, а да међу републиканцима и даље имамо људе који сматрају да је то болест, или који су против геј бракова (као и оне који су за).

НТ: Имамо и у Немачкој демохришћанина који је муслиман.

ДВ: Наравно, јер је у питању идеологија која не мора бити у потпуности кохерентна са постулатима на које смо навикли, јер се те ствари мењају, као и њихова позиција у друштву. Ја не мислим да сада сви треба да се адаптирају према свему, рецимо, јако бих био узнемирен када би, на пример, Црква променила свој став према тим питањима, јер би то једноставно било противно њеним учењима. То не значи да Црква треба да буде генератор неког екстремизма, али оно што Цркву чини Црквом јесте традиција, укључујући и врло негативан став према низу сексуалних пракси. У том контексту свака либерализација била би погрешна и деструктивна. Али сасвим је друга ствар ако говоримо о политичким и идеолошким сферама.

НТ: Али хајде да то погледамо из ове перспективе. На западу имамо стрип-филм, који доживљава изванредан успон за последњих десетак година.

У његовом оквиру имамо дословно десничарске иконе, попут Капетана Америке или Ајронмена (ако овај други и јесте изворно настао као својеврсна сатиризација деснице) који поново постају најпопуларнији суперхероји, и то глобално, превазилазећи гадљивост која широм света постоји према америчким симболима. Истовремено, они пролазе кроз потпуну трансформацију – они више не заступају конзервативну Америку. Холивудским продуцентима је чак нелагодно да Капетана Америку облаче у заставу, па му праве „сведенију униформу“ која неће „толико да боде очи“. Још се за Ноланове филмове о Бетмену говорило да представљају „апологију рата против терора“, али се стиче утисак да стрипови и стрип филмови сада заступају сасвим различиту агенду.

ДВ: Да будемо потпуно искрени, када говоримо о холивудској продукцији, када узмемо глумце, редитеље или филмове које сматрамо култним или беспрекорним, видећемо да редитељи често имају теме којима се радо враћају, глумци имају тип улога које им нарочито одговарају. Холивудске формуле су увек биле присутне, али су присутне и формуле у српском филму. Формула је нешто што је једноставно присутно у филмском

стваралаштву, у сценаристичким предлошцима и наративу. Утолико би рекао да је ова тренутна ситуација са експанзијом стрипа унутар кинематографије пре свега једна корпоративна ствар. Дакле, једној компанији је успело да направи новац на тај начин, на шта су управни одбори других компанија рекли: „људи, ми имамо нека права, и имамо могућност да дођемо до неких права – ајде и ми да направимо исто“. То је просто бизнис, и то се одувек дешавало. Ми можемо сада да прођемо кроз историју филма и да за сваки, најславнији холивудски филм који сматрам класиком, нађемо још четири копије, и да у појединим случајевима неку од тих копија сматрамо већим класиком оз узора, и оне су настале јер је неко рекао: „аха, овима је успело са тим, ајде и ми да покушамо“. У том смислу формула са стриповским филмом није ништа ново. Оно што јесте ново, јесте то што се она догађа у једном периоду у коме је кинематографија дошла до велике глобалне експанзије у пословном смислу. Филмови су ужасно скупи и изискују ужасно велика средства. Ми имамо екранизацију Капетана Америке с почетка деведесетих која је снимана у Дубровнику, и у којој игра Реља Башић, која је била један „Б“, или чак „Ц“ филм по продукцији. Тада су те теме заслуживале тај ниво, а данас један филм о Капетану Америци кошта 250 милиона долара.

НТ: И не можеш да опстанеш, ако га успешно не пласираш на кинеско тржиште.

ДВ: Апсолутно. Данас се кинеско тржиште још додатно отвара, што је врло занимљива ствар. Међутим, оно што је занимљиво за Капетана Америку данас јесте да цео први филм актуелног серијала, који говори о његовом настанку и раду током Другог светског рата, да би се тек у самом финишу пребацио у садашње време, у коме се и рађа тај повит Капетана Америке, старог јунака који је био замрзнут на Северном полу, а затим поново откривен. Додуше, то данас и чини тај канон Капетана Америке. Али мислим да је управо кроз тај први филм, који се бави једним несумњиво позитивним периодом у америчкој историји – а то је победа у Другом светском рату – Капетан Америка легитимизује за међународну публику, па и за саме Американце. Морамо имати на уму да је иронија према естаблишменту, и генерално скепса према свим тим експанзионистичким ратним аранжманима изузетно присутна у америчком филму већ деценијама. Лик Капетана Америке морао је да се надовеже на ту слику Америке после Другог светског рата, а да некако прескочи период Кореје и Вијетнама, током којих је био замрзнут.

